

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ ТА ОСНОВНІ ФАКТОРИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Питання визначення конкурентоспроможності та факторів її забезпечення є надзвичайно важливим для утримання певних сегментів ринку та загалом ефективного функціонування промислових підприємств [6]. Питання конкурентоспроможності перебувають в процесі дослідження протягом усієї історії розвитку економічних відносин та є особливо актуальним в наші дні [4].

Аналіз факторів допомагає виявити сильні й слабкі сторони у діяльності підприємства та в роботі його конкурентів, розробити заходи й засоби, за рахунок яких підприємство змогло б підвищити конкурентоспроможність і забезпечити свій успіх, збільшити свою частку в продажах на конкретному товарному ринку [5].

Конкурентоспроможність промислового підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, яка спрямована на забезпечення його сильних конкурентних позицій, підтримання і розвиток існуючих та створення нових конкурентних переваг. Це вимагає забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства, дослідження його специфіки та динаміки, а сам процес підвищення рівня конкурентоспроможності є процесом довготерміновим і вимагає стратегічного планування в рамках господарської діяльності промислового підприємства [4].

Поряд з великою кількістю робіт з даної проблеми єдиної системи як оцінювання, так і підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств ще не знайдено. Також невирішеними раніше проблемами даної тематики є поняття конкурентоспроможності промислових підприємств в сучасних ринкових умовах, виділення основних факторів, що впливають на конкурентоспроможність промислового підприємства; розкриття сутності поняття конкурентоспроможності промислового підприємства, його роль в умовах глобалізації економіки та успішного функціонування підприємства на ринку [4].

Конкурентоспроможність підприємства – це система категорій, елементами якої є: ефективність функціонування підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках; ресурсно-вартісний стан підприємства, що характеризує ефективність використання ресурсів та обігових коштів за певний проміжок часу; ефективність реалізації продукції з відповідною рентабельністю продажів та конкурентоспроможністю товару як співвідношення ціни та якості продукції; ефективність використання всіх видів ресурсів та ефективного функціонування і використання всіх можливостей для забезпечення конкурентних переваг [6].

Рівень конкурентоспроможності підприємства в кожній конкретний момент часу визначається спільним впливом ряду факторів. Ці фактори неоднакові за походженням, характером і рівнем впливу, у зв'язку з цим ефективно управління конкурентоспроможністю підприємств можливо за умови виявлення факторів і науково обґрунтованої класифікації [5].

Іващенко Г.А. класифікує фактори конкурентоспроможності за можливостями управління на: первинні, суб'єктивні, регульовані, контрольовані, заплановані; за ступенем дії на: статичні, динамічні, дискретні, безперервні; за можливостями виміру: вимірні, слабо вимірні, невимірні. На думку дослідників конкурентоспроможність залежить від ряду компонентів, які можна поділити на три групи: техніко-економічні, комерційні та нормативно-правові. Перші включають якість, ціну продажу і затрати на експлуатацію чи в процесі використання. Другі включають кон'юнктуру ринку, сервісне обслуговування, рекламу, імідж фірми. І треті фактори відображають вимоги технічної, екологічної безпеки, а також патентно-правові вимоги [1].

Дана класифікація не чітко слідує виділеним класифікаційним ознакам, оскільки комерційна група і економічна передбачають одне й те ж саме. Не враховано в даній

класифікації динамічних факторів, зокрема таких як: час між виникненням потреби і її задоволенням та швидкість реалізації інноваційних технологій, які мають бути спрямовані на підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства [6].

Факторами конкурентоспроможності є ті чи інші причини (суттєві обставини), що частково впливають на рівень та характер конкурентоспроможності підприємства, або ж повністю визначають його. На конкурентоспроможність промислового підприємства впливає низка факторів.

Виникнення та інтенсивність прояву внутрішніх факторів безпосередньо залежить від діяльності підприємства, стану його ресурсної бази, характеру організації системи стратегічного управління, системи загального менеджменту тощо. Тобто, ці фактори характеризують умови внутрішнього середовища підприємства і, з точки зору його конкурентоспроможності, характеризують можливість та ефективність адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Саме ця група факторів є найбільш значимою для забезпечення стійких конкурентних позицій підприємства, оскільки ці фактори є об'єктом активного впливу з боку самого підприємства. Виникнення та інтенсивність прояву зовнішніх факторів не залежить від діяльності підприємства і обумовлюється станом зовнішнього середовища. Фактори зовнішнього середовища є вкрай неоднорідними за джерелами свого походження, оскільки виступають проявом систем різного рівня [4].

Фактори, що впливають на конкурентоспроможність, на думку деяких авторів, можна розподілити на дві великі групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори - це ті, на які підприємство впливати не може і в своїй політиці повинно сприймати їх як дещо незмінне. До них відносяться: діяльність державних владних структур, господарська кон'юнктура, розвиток нових технологій, параметри попиту. До внутрішніх факторів можна віднести: діяльність керівництва та апарату управління підприємства, систему технологічного оснащення, сировину, матеріали і напівфабрикати, збут продукції, його об'єм та витрати реалізації. Саме останній фактор суттєво впливає на підвищення конкурентоспроможності підприємства. Завдяки йому можна досягти непоганих результатів в виробництві, випускаючи продукцію вищої якості і відносно невисокої собівартості [2]

А. Ніколаєв також пропонує класифікувати фактори конкурентоспроможності на внутрішні і зовнішні [3].

Така сама класифікація факторів наведена в праці Н. Яшина [7]. Під зовнішніми факторами дослідник розуміє, по-перше, заходи державного економічного й адміністративного впливу на виробника, по-друге, основні характеристики ринку діяльності підприємства (його тип, місткість, наявність і можливості конкурентів, забезпеченість, склад і структура трудових ресурсів). По-третє, діяльність суспільних і недержавних інститутів, політичних партій, рухів, блоків.

До внутрішніх факторів Н. Яшин відносить потенційні можливості самого підприємства: виробничо-технологічний, науково-технічний, маркетинговий, фінансово-економічний, кадровий потенціал, ефективність виробничого контролю і реклами, рівень матеріально-технічного забезпечення, рівень сервісного й гарантійного обслуговування, рівень підготовки та розробки виробничих процесів.

Щодо класифікації факторів на зовнішні і внутрішні різних авторів, варто відзначити, що вони мають багато спільного, а різняться, в основному, за рівнем деталізації.

Для досягнення позитивного ефекту підприємству необхідно максимізувати внутрішні можливості. Прагнучи до гнучкого використання своїх внутрішніх можливостей, підприємство повинно знайти спосіб оптимального поєднання бажаної технологічної та економічної ефективності, щоб забезпечити найкращі технологічні та економічні умови пропозиції.

Висока конкурентоспроможність підприємства є гарантом одержання високого прибутку в ринкових умовах. При цьому підприємство має за мету досягти такого рівня конкурентоспроможності, що допомагав би їй виживати протягом тривалого періоду.

Управління конкурентоспроможністю передбачає вжиття ряду заходів для систематичного вдосконалювання продукції, постійний пошук нових каналів її збуту, нових груп покупців, шляхів поліпшення сервісу, реклами.

Підприємство повинно використати якомога раціональніше усі фактори, як внутрішні, так і зовнішні для покращення свого становища і забезпечення стабільного розвитку та прибутковості. Повинні використовуватися усі технічні, економічні, адміністративні важелі для підвищення ефективності кожного працівника, відділу і підприємства загалом. Конкурентоспроможність підприємства є комплексним показником який відображає злагодженість функціонування підприємства як єдиного цілого, як системи [2].

Література

1. Іващенко Г.А. Структура організаційно-економічних факторів формування конкурентоспроможності підприємства / Г.А. Іващенко // Економіка: проблеми теорії: зб. наук, праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. - Вип. 185. Т. I. – С. 30-36.
2. Лозовський О.М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства у сучасних умовах [електронний ресурс] / О.М. Лозовський, А.В. Дерезюк, В.В. Карпусь. - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13196>
3. Николаев А.Ю. Механизм управления конкурентоспособностью предприятия как основа его экономического развития: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А.Ю. Николаев. - М., 2003. – 170 с.
4. Помірко Н.М. Кокурентоспроможність промислових підприємств в сучасних ринкових умовах [електронний ресурс] / Н.М. Помірко. - Режим доступу: [file:///C:/Users/Vita/Downloads/ecinn 2013 54 26%20\(U\)pdf](file:///C:/Users/Vita/Downloads/ecinn%202013%2054%2026%20(U)pdf)
5. Россіхіна О.Є. Основні фактори конкурентоспроможності підприємства [електронний ресурс] / О.Є. Россіхіна. – Режим доступу: [http://pqasa.dp.ua/a/international%20conferences/inovacii/archive/vipusk 50 2009.pdf](http://pqasa.dp.ua/a/international%20conferences/inovacii/archive/vipusk%2050%202009.pdf)
6. Шемчук Л.О. Конкурентоспроможність підприємства в системі чинників її забезпечення [електронний ресурс] / Л.О. Шемчук. – Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc gum/ vsunu/2012 12 1/Xarit.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_12_1/Xarit.pdf)
7. Яшин Н. С. Исследование конкурентоспособности промышленного предприятия : Методология и опыт : дисс. ... д- ра экон. наук : 08.00.05 / Н.С. Яшин. – Саратов, 1997. – 273 с.

Павло Бойко

Тернопільський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика діяльності підприємства є важливою складовою управлінської діяльності підприємства.

У процесі виробничо-господарської діяльності у підприємства виникають дисфункції, які ускладнюють його функціонування. Причин дисфункцій може бути дуже багато, в тому числі і низька якість управління. Діагностика підприємства покликана ідентифікувати стан та ознаки дисфункцій. Поняття «діагностика» (грец. Diagnostikos) означає «здатність розпізнавати». Це вчення про методи та принципи розпізнавання хвороб і постановки діагнозу, іншими словами, це саме процес постановки діагнозу. Діагноз («diagnosis») з грецької перекладається як «визначення суті й особливостей хвороби на основі всебічного дослідження хворого».

Діагностика діяльності підприємства є комплексом робіт, пов'язаний:

- з дослідженням економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів і факторів суб'єктивного порядку;
- з науковим обґрунтуванням планів, прийнятих управлінських рішень і об'єктивною оцінкою результатів їх виконання;